

Bolvári-Takács Gábor

A Magyar Táncművészeti Főiskola és a jogelőd Állami Balett Intézet oktatási rendszerének fejlődése (1950–2010)

Magyarországon a táncművészképzés intézményes feltételei a 20. század közepén alakultak ki. Az Állami Balett Intézet 1950-ben középfokú iskolaként nyílt meg, az Operaház Balettiskolája és a Táncművészeti Iskola egyesítésével. Az intézet létrehozását a szovjet balettek mind több képzett táncost igénylő elterjedése indokolta. Az ÁBI 1975-től felsőoktatási intézmény, 1983-tól főiskola, de csak 1990-ben vette fel a Magyar Táncművészeti Főiskola nevet. Képzési szerkezete 2006-ban kétszintűvé vált (BA és MA). Az intézmény fő tanszaka 1950 óta a balettművész szak, a kilenc év képzési idejű Vaganova-módszertan alapján. Az önálló néptánc szak 1971-ben, a modern szak 2006-ban indult. A táncpedagógus-képzőt 1955-ben alapították, eredetileg balettmesterek részére, de ma már néptánc, modern tánc és társastánc szakirányokban is működik. A tanulmány az intézmény oktatási rendszerének fejlődését mutatja be.

Az Állami Balett Intézet létrehozása lényegében válasz volt a kor kultúrpolitikájának egyik nagy kihívására. A második világháború után az Operaház balett-repertoárjának átalakulása, elsősorban a szovjet balett megjelenése, olyan balettkart igényelt, amelyet a korábbi módszerekkel sem minőségben, sem elegendő létszámban nem lehetett kiképezni. Magyarországon a táncművészet terén önálló, állami alapítású iskola 1945 előtt nem létezett. A képzés első, közvetetten államilag szervezett formáját az Operaház biztosította, 1937-ben Nádasi Ferenc vezetésével megújította saját balettiskoláját. Táncos utánpótlás-nevelés az Operában már évtizedek óta folyt, Nádasi belépése azonban szervezeti és minőségi változást jelentett. Az ő balettmesteri munkássága meghatározó jelentőségűvé vált a hazai balettművészet történetében: az 1965-ig Kossuth-díjjal kitüntetett balettművészek – a koreográfus Harangozó Gyula kivételével – valamennyien Nádasi-növendékek voltak. A szakmai képzés mellett az Operaház gondoskodott a négy évfolyamos elemi oktatásról, állami tanítónő alkalmazásával. A polgári – vagy ennél magasabb – iskolai végzettséget azonban a növendékek csak magánúton szerezhették meg. A kihívásra adott válasz tehát egyfajta művészetoktatási modellváltásban rejtett, s ehhez mintául szovjet metodika szolgált: az Agrippina Vaganova leningrádi balettmester által kidolgozott, és 1934-ben könyv formában is kiadott balettmódszertan. A hazai táncművész-képzés intézményesítésében fontos szerepet játszott az 1949-ben létrehozott Népművelési Minisztérium, és annak ve-

zetője, Révai József, aki mind a táncos képzés megalapozásában, mind a táncegyüttesek működtetésében lépni kívánt. A miniszter 1949 decemberében Táncművészeti Iskola létrehozásáról rendelkezett, amely – szovjet metodikájú tananyaggal – hétéves képzési idejű alapfokú táncművészeti és hároméves képzési idejű középfokú táncoktató-képző tagozatból állt volna, ám végül csupán egy fél tanévet élt meg. 1950 szeptemberében pártutasítás alapján megnyitotta kapuit az Állami Balett Intézet. Alapításáról és szervezetéről 1951 februárjában, visszamenőleges hatállyal, kormányrendelet jelent meg, amely kimondta, hogy a klasszikus balett-tánc legfelsőbb fokú oktatására, az Operaház balettiskolájának és a Táncművészeti Iskolának egyesítésével, a népművelési miniszter felügyelete alatt, Állami Balett Intézetet kell létesíteni. Az intézet feladata a „szakmailag jól képzett, haladó szellemű táncművészek nevelése, akik művészetükkel a dolgozó nép ügyét szolgálják”. Az intézet – s előtte a Táncművészeti Iskola – alapító igazgatója Lőrinc György volt. Nádas Ferenc balettmesterként és a klasszikus balett munkaközösség vezetőjeként dolgozott tovább.

Indokolt tűnik ezek után áttekinteni az intézet nevének és státuszának változásait, mert szorosan összefüggnek a képzési szintek későbbi alakulásával:

- 1950: Állami Balett Intézet (középfokú intézmény),
- 1975: Állami Balett Intézet (felsőoktatási jellegű intézmény),
- 1983: Állami Balett Intézet (főiskola),
- 1990: Magyar Táncművészeti Főiskola,
- 2006: Magyar Táncművészeti Főiskola (BA és MA képzés).

A továbbiakban a képzési szerkezet változásait mutatjuk be, először a művészképzés, majd a pedagógusképzés vonatkozásában.

MŰVÉSZKÉPZÉS

Az intézet alapfeladatát jelentő *klasszikus balettművész* szak tanulmányi idejét, a Vaganova-metodika alapján, kilenc évben határozták meg. A szak végzettségi és szakképzettségi szintje az évek során a következők szerint változott:

- 1950–1975: középfokú végzettség és szakképesítés,
- 1975–1983: középfokú végzettség és felsőfokú szakképesítés,
- 1983-tól: felsőfokú (főiskolai) végzettség és szakképesítés,
- 2006-tól: táncművész alapszak, klasszikus balett szakirány, továbbá klasszikus balettművész mesterszak.

A kilencéves képzés és a táncművész pálya speciális életkori sajátosságai szükségessé tették, hogy az Állami Balett Intézetben olyan általános és középfokú iskola működjön, amelynek tananyaga és tanmenete összhangban áll mind a táncművészeti oktatás követelményeivel, mind az általános iskolai és a középfokú képzés céljaival. Ezt a művészképzés és a közismereti oktatás párhuzamosságával valósították meg (1. ábra). A párhuzamos oktatás a növekedések számára értelemszerűen délelőtti és délutáni elfoglaltságot jelentett. 1950 szeptemberétől az intézetben az általános iskola 3–8. osztályai működtek, az intézeti felvétel alsó

korhatára a 8. életév volt. A kilencéves szakmai képzés első éve tehát az általános iskola harmadik osztályával esett egybe. A szakmai képzés utolsó három évében a növendékek középfokú, de érettségit nem adó tanulmányaikat az úgynevezett „képző”-ben folytatták, szintén az intézet keretein belül. A IX. évfolyam végén a növendék termi képesítővizsgát tett, majd nyilvános vizsgaelőadáson adott számot az elsajátított tananyagról és művészi munkájáról. Erre először az 1953/54-es tanév végén került sor, az intézet ekkor bocsátotta ki első végzős évfolyamát. Az ekkor diplomát szerző növendékek tanulmányaikat még az operaházi balettiskolában kezdték, így csupán három tanévet kellett teljesíteniük a képesítővizsgáig. 1953-tól egyébként az intézet saját kollégiummal rendelkezett, a nagyszámú vidéki növendék megfelelő elhelyezésére.

1. ÁBRA: Az oktatási rendszer (1950–54)

Életkor	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Balett szak	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Ált. iskola	3.	4.	5.	6.	7.	8.			
Képző							1.	2.	3.

1954-ben a kormány – módosítva az alapító jogszabályt – a középfokú képző helyett csökkentett óra- és tantervű általános gimnáziumot hozott létre. Ezzel érettségit biztosító oktatási intézmény létesült az Állami Balett Intézetben belül, amely maga is középfokú szakképzést adott. Az 1954/55-ös tanévtől tehát, az intézetben az általános iskola 4–8. osztályai működtek, ezáltal a felvétel alsó korhatára a 9. életév lett. A szakmai képzés első éve ezentúl az általános iskola negyedik osztályával állott párhuzamban (2. ábra). A IX. balett-évfolyam egybeesett az érettségi évével, a szakmai megmérettetés mellé ezzel komoly elméleti vizsga is társult, erősítve a művészképzés értelmiségképző funkcióját és a növendékek általános műveltségét. Az első érettségi vizsga 1958-ban volt.

2. ÁBRA: Az oktatási rendszer (1954–63)

Életkor	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Balett szak	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Ált. iskola	4.	5.	6.	7.	8.				
Gimnázium						1.	2.	3.	4.

1963. szeptember 1-jén, miniszteri engedéllyel ismét módosított képzési rend lépett életbe. Ettől kezdve a balettművész szakra történő felvétel alsó korhatára a 10. életév lett, így az első balett-évfolyam az általános iskola ötödik osztályával esett egybe. Az intézet általános iskolája immár csak felső tagozattal (5–8. osztályok) működött tovább. Ezáltal a gimnáziumi érettségi időpontja – a szakmai képzés viszonylatában – a IX-ről a VIII. évfolyam végére került. Az életkori ugrást arra használták fel, hogy kétéves, úgynevezett „művészképző” kezdje meg működését, amely a VIII. balett-évfolyamot elvégzett, tehát már érettségizett növendékek felsőfokú elméleti továbbképzését szolgálta (3. ábra). Az új képzési szerkezet fontos lépést jelentett a majdani főiskolává váláshoz.

3. ÁBRA: Az oktatási rendszer (1963–83)

Életkor	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Balett szak	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Ált. iskola	5.	6.	7.	8.						
Gimnázium					1.	2.	3.	4.		
Műv. képző									I.	II.

Az 1963-ban bevezetett képzési rendet 1975-ben a kulturális miniszter rendeletben erősítette meg, kiegészítve azzal, hogy a kilencéves szakmai képzésen belül két szintet állított fel: a IX. tanév végén felsőfokú balettművész oklevél szerezhető, míg a VI. balett-évfolyam befejezésével középfokú táncművész diploma jár. Ez utóbbinak feltétele, hogy a növendék sikeres érettségi vizsgát tegyen. Amint látható, ezzel megvalósult az Állami Balett Intézet felsőfokú intézetté minősítése, hiszen a balettművész szakon kibocsátott szakképesítés ezentúl felsőfokú szakmai ismereteket igazolt. S bár az itt szerzett végzettség e területen korábban is a legmagasabb hazai képzésnek minősült, a mindinkább kiteljesedő felsőfokú intézményrendszer számára kezelhetőbbé vált az Állami Balett Intézet oktatási struktúrája. A középfokú táncművész végzettség és szakképesítés pedig a továbbiakban – egészen a kilencvenes évekig – a vidéki táncművészeti szakközépiskolákban (Győr, Miskolc, Pécs, Szeged) szerezhető végzettségi szintnek felelt meg, bár a szakmai képzés az említett iskolákhoz képest két évvel hamarabb lezárult.

Az 1975-ös változások a művészképzést más szempontból is érintették: a miniszter engedélyezte néptáncművész szak indítását, négyéves tanulmányi idővel, a gimnáziummal párhuzamosan. Az intézetben 1971 óta már folyt kísérleti jellegű néptáncoktatás, az első végzős évfolyam éppen 1975-ben lépett pályára, így a jogszabály csupán a hivatalos háttérrel adta meg. A néptáncművész szak növendékei szakmai tanulmányaikat 14. éves korban kezdték meg, képesítővizsgájukra és vizsgaelőadásukra az érettségi évében került sor. Ez a szak további felsőfokú képzést nem biztosított, a hivatásos néptánc együttesek utánpótlásának nevelése középfokú végzettséget tanúsító szakmai bizonyítvány kiadásával zárult. Meg kell említenünk,

hogy formálisan 1975-ben létesült a szintén gimnáziummal párhuzamos színházi táncművész szak is, ez azonban az intézet fennállása alatt önállóan nem indult. 1992-től azonban a néptáncművész szak, bővített tananyaggal, néptánc-színházi tánc szakként működött tovább.

Az Állami Balett Intézet számára a főiskolai jogállást – Dózsa Imre igazgató erőfeszítései nyomán – az 1983-as esztendő hozta meg. Az intézményt szeptember 1-jei hatállyal – nevének változatlanul hagyása mellett (!) – főiskolává szervezték át. Az erről szóló jogszabály kimondta, hogy az intézet feladata – négyéves főiskolai képzési idővel – balettművészek, koreográfusok, táncpedagógusok és táncelméleti szakemberek, továbbá – középfokú tagozat keretében – színházi táncművészek és néptáncművészek képzése. A sikeres államvizsgát tett balettművész, koreográfus, táncpedagógus, valamint táncelméleti szakos hallgatók a képzés szakirányát feltüntető főiskolai oklevelet, a színházi táncművész és a néptáncművész tagozaton végzők pedig a képzés szakirányát feltüntető bizonyítványt kapnak. A jogszabály tehát valamennyi létező szakot megerősítette, egyben két új főiskolai szakot alapított (koreográfus, táncelmélet).

A felsorolt, nehezen túlbecsülhető jelentőségű változások közül tanulmányunk szempontjából a *balettművész szak* sorsa lényeges. Az újonnan alapított szakok ugyanis értelemszerűen érettségihez kötöttek voltak, a régebben létező pedagógusképzés – erről a későbbiekben lesz szó – szintén, a balettművész szakon azonban meg kellett oldani az életkori párhuzam kérdését. Ehhez az 1963-ban felállított művészképző továbbfejlesztésével találták meg azt a megoldást, amely a hazai felsőoktatás történetében a mai napig páratlan. A kormány lehetővé tette, hogy a balettművész szakon a főiskolai képzés első két évében a hallgatók – a főiskolai tanulmányok mellett – gimnáziumi tanulmányokat folytassanak. Másképpen fogalmazva: a növendékek a szakra a gimnázium második osztályának elvégzése után nyertek főiskolai felvételt, a 3. és 4. gimnáziumi osztályt már leckekönyvvel rendelkező hallgatóként végezték el. Az immár kettős párhuzamosság keretében egyes főiskolai tantárgyakat (művészettörténet, zenetörténet, tánc-történet, idegen nyelv) gimnáziumi órakeretben tanultak, s az így szerzett osztályzatok egyben főiskolai kollokviumnak vagy gyakorlati jegynek, az érettségi tárgyak pedig egyben szigorlatnak számítottak. (Az esetleg sikertelen érettségi vizsga természetesen a főiskolai tanulmányok azonnali megszakításával járt.) Ugyanakkor az addig kilencéves szakmai képzés kiegészült további egy – elméleti képzésre és szakmai gyakorlat folytatására szolgáló – tanévvel. A négy főiskolai év tehát a kilencéves szakmai képzés VII–IX. évfolyamait, valamint az új X. évfolyamot foglalta magában (4. ábra). Ezzel helyére került a középfokú táncművész bizonyítvány is, hiszen a VI. balett-évfolyam befejezésével a növendék ténylegesen főiskolai felvételi vizsgát tett. Ha ez sikeresnek bizonyult, a VII. évfolyamon már hallgatóként tanult tovább. Ha nem, akkor – az érettségi megszerzése után – középfokú táncművész-bizonyítványt kapott.

Összegezve tehát, a szakra felvett művészelöltek tanulmányaik során a következő fordulóponthoz találtak: a VI. balett-évfolyam végén főiskolai felvételi vizsga, a VIII. évfolyam befejezésével egyidejűleg gimnáziumi érettségi vizsga, a IX. évfolyam végén képesítővizsga és vizsgaelőadás, a X. évfolyam (4. főiskolai év) végén a szakdolgozat megvédése és elméleti jellegű államvizsga.

1983-ban létesült az intézet előkészítő tagozata is. Ez 8-9 éves gyermekek felkészítését szolgálta a 10 éves korban induló balettművész szakra, oly módon, hogy e növendékek általános iskolai tanulmányaikat továbbra is eredeti intézményükben folytatták, csupán a szakmai oktatásra jártak át délutánonként. A kezdeményezésben nem nehéz felismerni az Állami Balett Intézet 1950–63 közötti képzési rendjének életkori elemeit.

4. ÁBRA: Az oktatási rendszer (1983–1998)

Életkor	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Balett szak	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Ált. iskola	5.	6.	7.	8.						
Gimnázium					1.	2.	3.	4.		
Főiskola							I.	II.	III.	IV.

Az 1993. évi felsőoktatási törvény az 1990 óta Magyar Táncművészeti Főiskola néven működő intézmény oktatási szerkezetét nem bolygatta meg, bár a balettművész szak sajátos képzési rendje néhány évig „ex lex” állapotban létezett. A törvény 1996-os módosítása azonban ismét hivatalosan biztosította az érettségi előtti felvétel lehetőségét.

1998-ban a néptáncművész-képzésben történt komoly változás: a szak a balettművészhez hasonlóan főiskolai képzéssé alakult át. Ennek szerkezete a létező praxist követte: a néptáncos növendékek a gimnázium második osztályának elvégzése után főiskolai hallgatókká váltak, a négyéves szakmai képzés pedig további két – elméleti képzésre és szakmai gyakorlatra szolgáló – tanévvel bővült. Ezzel egy időben az addig csak felső tagozattal létező általános iskola és négy évfolyamos gimnázium nyolc évfolyamos gimnáziummá alakult, így a balettművész szak és a gimnázium évfolyamszámozása (I–VIII., illetve 1–8.) azonossá vált. Az öröm azonban csak néhány évig tartott: a Nemzeti alaptanterv által bevezetett egységes iskolai évfolyamszámozás következtében a gimnáziumi osztályok 5–12. évfolyamokká váltak, ismét bonyolítva a képletet (5. ábra).

5. ÁBRA: Az oktatási rendszer (1998–2006)

Életkor	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Balett szak	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Gimnázium (NAT)	1. 5.	2. 6.	3. 7.	4. 8.	5. 9.	6. 10.	7. 11.	8. 12.		
Néptánc					I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Főiskola							I.	II.	III.	IV.

A bolognai folyamat hatására a kétszintű képzést átvevő felsőoktatási struktúraváltás a Magyar Táncművészeti Főiskolát sem hagyta érintetlenül. Az átalakításból azonban kétségtelenül előnyök származtak. Az addig működő *balettművész, néptáncművész, színházi táncművész* és a 2006-ban indult *modern tánc* szakok (a kifutó évfolyamok kivételével) egységesen *táncművész alapszakká (BA)* alakultak, s e szak önálló *szakirányaiként* működtek tovább. A képzési idő a korábbi négy főiskolai év helyett három év lett, amelyet a tantervben a korábbi *balettművész* szak X., illetve a *néptánc-színházi táncművész* szak VI. évfolyamának megszüntetésével oldottak meg. Ennek eredményeként a balett szakirányon ismét a IX. szakmai évfolyam végén fejeződik be a képzés, s a szakdolgozat megvédése és a záróvizsga a képesítővizsgálóval és a vizsgaelőadóval egy tanévben zajlik. Ez persze komoly megterhelést jelent a hallgatóknak, ugyanakkor optimális esetben 19 éves korban lehetővé teszi a felsőfokú végzettség megszerzését. A néptánc szakirány pedig ezentúl ötéves szakmai képzés keretében végezhető el (6. ábra). Ugyanez jellemzi a modern tánc és az immár önálló színházi tánc szakirányt, bár ez utóbbi a főiskolán még nem indult.

6. ÁBRA: Az oktatási rendszer 2006-tól

Életkor	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Balett	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Gimnázium	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Néptánc, modern tánc					I.	II.	III.	IV.	V.
Alapszak (BA)							I.	II.	III.

A művészképzésre vonatkozó változásokat a *mesterképzésekkel (MA)* kell még kiegészítenünk. A főiskola jelenleg *klasszikus balettművész*, valamint *néptáncművész* mesterszakokon indíthat képzést, az előbbi 2007 óta két évfolyammal működik. E szakok azonban nem tekinthetők az alapképzések automatikus folytatásának. Felvételi követelményeik – egyebek mellett – három év szakmai gyakorlatot és magas szintű előadóművészi teljesítményt követelnek meg a jelentkezőtől, s az indítás óta eltelt viszonylag kevés idő még nem ad elegendő alapot a szak értékeléséhez. Tény azonban, hogy a Magyar Táncművészeti Főiskolán ezzel lényegében megvalósultak a korábbi *egyetemi szintnek* megfelelő képzési formák.

PEDAGÓGUSKÉPZÉS

Az Állami Balett Intézet létesítéséről szóló kormányrendelet kimondta, hogy a népi táncsoportok vezetőinek képzésére 14. éves felvételi korhatárral, esti tanfolyam szervezhető, amelynek képzési idejét három évben határozták meg. Az első és egyetlen ilyen évfolyam 1953-ban végzett, ezután más oktatási szempontok nyertek teret. 1955-ben a népművelési miniszter előírta a balettoktatók működésének felülvizsgálatát és továbbképzését, a tan-

folyam lebonyolítására az Állami Balett Intézetet jelölte ki, és az intézetet feljogosította a balettmesteri oklevelek kiadására is. Az ügy előzménye egy, a társastánc tanítás kérdéseiről szóló 1951. évi rendelet volt, amely a Népművészeti Intézet bizonyítványát ismerte el szakképesítésnek. Ezt 1952-ben miniszteri utasítás egészítette ki, s a balettktatást is alkalmassági bizonyítványhoz kötötte. E bizonyítvány további érvényességének kimondása vagy elutasítása lett az Állami Balett Intézet feladata, amely az intézmény szakmai tekintélye szempontjából fontos tényezőnek bizonyult.

A táncpedagógus szak jogelődje tehát a négyéves idejű balettmester-képző volt, amelynek első végzős csoportja 1959-ben kapott diplomát, majd 1963-ig további három évfolyam lépett ki az intézetből. 1964-től a balettpedagógus-képzés szünetelt, ugyanakkor 1967-ben kétéves társastánc-pedagógus szak indult. Végül az 1975-ös, a művészképzés kapcsán már említett, nagy jelentőségű átszervezés keretében e téren is alapvető változás történt. A kulturális miniszter 1975-ben újraszabályozta a *táncpedagógusok* szakosító képzését, hároméves képzési idejű nappali és esti tagozat formájában, *klasszikus balett*, *néptánc* és *társastánc* szakirányokban. A jogszabály kimondta, hogy a képzés végén szerezhető, a szakirányt is feltüntető táncpedagógusi oklevél – táncpedagógus munkakörben – a Színház- és Filmművészeti Főiskola táncfőtanszakán szerzett oklevéllel azonos értékű. Tekintve, hogy a Színház- és Filmművészeti Főiskola 1971 óta egyetemi jellegű főiskolaként működött, a megajánlott ekvivalencia egyértelműen az Állami Balett Intézet képzési színvonalának elismerését jelentette.

A következő lépés az intézet főiskolává történt átszervezése volt, mint említettük, 1983-ban. Az akkor megalapított *táncpedagógus szak* az addig működő képzés helyébe lépett, de négyéves idejűvé vált. A szakirányok a kilencvenes évek közepétől *gyermektánc*, *modern tánc*, *modern társastánc* szakirányokkal és *kihelyezett vidéki képzésekkel* (Kecskemét, Sárospatak, illetve a jelenleg is működő Nyíregyháza, Pécs, Szombathely) bővültek. A bolognai rendszer bevezetése azonban a művészképzésnél lényegesen súlyosabban érintette a főiskolát, amennyiben a tanárszak önálló mesterképzésként történő indítása teljesen új feltételrendszert követelt. Első lépésként a főiskola 2006-ban, hároméves *táncos-próbavezető alapszakon* hirdetett meg képzést, öt szakirányban: klasszikus balett, néptánc, moderntánc, modern társastánc, divattánc. A *tánc tanár mesterszak* sikeres akkreditációja alapján 2010-ben indult az első, keresztfél éves tánc tanár szak.

Tegyük hozzá: az 1983-tól létező *koreográfus szak* első önálló osztálya csak 1998-ban indult. A főiskola ma a *koreográfus mesterszak* létrehozását szorgalmazza. A *táncelméleti szakiró* szakot, a tánckritikusok és tánc tudományi kutatók utánpótlásának biztosítására, szintén 1983-ban alapítottak, s e formájában utoljára 2009-ben bocsátott ki végzős évfolyamot. A cél itt is a *táncelmélet mesterszak* akkreditálása.

Mindezek alapján ma már elmondhatjuk, hogy a Magyar Táncművészeti Főiskola a táncművészet alkotóművészeti, előadó-művészeti, elméleti és tánc tanári területein egyaránt jelen van képzési kínálatával.

ÖSSZEFOGLALÁS

Elemzésünk végére értünk. Ha történeti összefüggéseiben vizsgáljuk a Magyar Táncművészeti Főiskola helyét és hat évtizedes szerepét, megállapításainkat az alábbi kulcsfogalmakhoz köthetjük:

Szakmai monopolhelyzet. Az Állami Balett Intézet képzési profilja eltért minden korábbi és akkori művészetoktatási intézménytől. A balettnövendékek igen fiatalon kezdik meg szakmai tanulmányaikat, ezért az iskolának sajátos feltételrendszert kell biztosítania. Magyarországon a kormányzat sem művészi, sem gazdasági okból nem engedhette meg magának a képzés decentralizálását. Ez a szemlélet érvényesült a balettmesterképző, a néptáncművész-képzés, a táncpedagógus-képzés, majd az 1983-ban megalapított táncelmélet szak esetében is, amelyek gazdája minden esetben az Állami Balett Intézet lett.

Egyediség. A szakmai monopolhelyzet szükségképpen sajátos szervezeti formát igényelt. Az Állami Balett Intézetben már az első tanévtől kezdve megvalósult a szakmai képzés és a közismereti oktatás összhangja, a balettnövendékek számára az intézeten belül általános iskolát, később gimnáziumot hoztak létre. A kettős terhelés embert próbáló követelményeket támasztott, s ennek csakis a növendékek érdekeit szem előtt tartva lehetett megfelelni. Ezt szolgálta a kollégium is. Amikor az intézet eljutott a fejlődésnek arra a szintjére, hogy szervezeti átalakítás váljon szükségessé, főiskolává szervezték át, megalakultak a tanszékek, megerősödtek a felsőoktatási funkciók. Az akkor bevezetett struktúra a Magyar Táncművészeti Főiskola mai szervezeti felépítésének is alapjául szolgál.

Minőségbiztosítás. Az Állami Balett Intézet egyedülálló feladatai az első pillanattól kezdve komoly szakmai-művészi minőséget feltételeztek. Megnyilvánult ez a tananyag kiválasztásában, az első tantestület összeállításában, és további utánpótlásában is. Az intézet a világszerte széles körben és eredményesen alkalmazott Vaganova-módszer bevezetésével és tanításával lényegében maga teremtette meg a 20. század második fele magyar balettművészetének alapjait, elsősorban az előadóművészek, de a koreográfusok vonatkozásában is. A minőség legmagasabb mércéjét felállítva saját balettmesteri utánpótlását is biztosította, amely példátlanul eredményes önépítő folyamatban nyilvánult meg. A legjobban képzett és művészi pályájuk során a legkiemelkedőbb sikereket elért művészek, a következő generációk mestereiként jelentek meg ismét a főiskolán. Ez a minőség-biztosítási alapelv nem csupán objektíve biztosította a színvonal folyamatos emelését, de hozzájárult egy bensőséges mester-növendék viszony, egy gyümölcsöző szakmai műhelymunka kialakulásához is, amelynek jelentőségét nehéz lenne túlbecsülni.

Elitképzés. Az intézet végzett hallgatói a hazai táncélet legképzettebb vonalát alkották és alkotják ma is. Mindenekelőtt a Magyar Állami Operaházra kell gondolnunk, hiszen a Magyar Nemzeti Balett az utóbbi hat évtizedben szinte teljes egészében volt növendékeink szakmai munkájára épített és épít. Az egykori Állami Balett Intézet nélkül nem létezne a Győri Balett, a Pécsi Balett, a Szegedi Kortárs Balett, és számos más balett-, néptánc, modern tánc, illetve kortárs tánc-együttes. Ezzel együtt a főiskola megszurta az évtizedek

során növekvő igényeket, és következtetésként nem a „tömegtermelés” szükségességét vonta le, hanem fenntartotta az elitképzést. A táncművészet fejlődése ugyanis nem pusztán a táncosok számának szaporításában, hanem mindenekelőtt a vitathatatlan minőség megteremtésében áll.

Világszínvonal. A főiskola önmeghatározásának viszonyítási pontja az alapítás óta a táncművészképzés világszínvonala. Hazai ellenpólus hiányában olyan nemzetközi kitekintésre és kapcsolatrendszerre tehetett szert, amely az ország nem művészeti egyetemeinek és főiskoláinak alig adatott meg. A volt növendékek a világ minden táján megállták a helyüket. Szintén a nemzetközi nívót igazolják a hazai táncgyűttések nagyszerű külföldi fellépései, vendégszereplései. Végül, de nem utolsósorban az egyetemes táncművészet értékei a külföldről meghívott vendégtanárok, illetve a külföldi tanulmányútra küldött hazai balettmes-terek munkája nyomán is beépültek az oktatásba.

Az eredmények eléréséhez döntő mértékben járult hozzá a Magyar Táncművészeti Főiskola egyedülálló oktatási rendszere, biztosítva a magas szintű szakmai képzést és a művészértelmiségi pálya alapjait.

IRODALOM

- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2009): A művészeti főiskolák politikai újjászervezése 1949-ben. *Valóság*, 4. sz. 83–104.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2009): A Táncművészeti Iskola létrehozása 1949-ben *Táncudományi Közlemények*, 2. sz. 51–60.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2009): Kossuth-díj tánclépésben. A magyar táncművészet kiválóságai. *Táncművészet*, 1. sz. 27–29.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2008): *Múzsák a ködben. Tanulmányok a művészet és a hatalom viszonyáról a 20. században.* Eredeti; Budapest.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2002): Révai József és a Népművelési Minisztérium létrehozása. *Zempléni Múzsá*, 4. sz. 14–26.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2001): Művészeti felsőoktatás és autonómia 1945–1993. A művészeti egyetemek szervezeti fejlődése az autonómia ígéretétől a tényleges autonómiáig. *Zempléni Múzsá*, 3. sz. 18–36.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2000): Az Állami Balett Intézet létrehozásának politikai körülményei. *Kritika*, 8. sz. 26–28.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (2000): Az Állami Balett Intézet jogállásának fél évszázados fejlődése. *Jogtudományi Közöny*, 3. sz. 104–108.
- BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (1999): Fél évszázad a minőség jegyében. Ötven éves a Magyar Táncművészeti Főiskola. *Zene, Zene, Tánc*, 6. sz. 4–6.
- DIENES Gedeon – FUCHS Lívía (szerk., 1989): *A színpadi tánc története Magyarországon.* Múzsák, Budapest.
- FODOR Antal (szerk., 1999): *Mozaikok a Magyar Táncművészeti Főiskola első ötven évéről.* Planétás, Budapest.
- KOEGLER, Horst (1977): *Balettlexikon* (magyar kiadás szerk.: Körtvélyes Géza). Zeneműkiadó, Budapest.
- LÖRINC György (szerk., 1961): *A balettművészet felé.* Gondolat, Budapest.
- LUGOSSY Emma (szerk., 1970): *Az Állami Balett Intézet húsz éves fennállásának jubileumi évkönyve.* ÁBI, Budapest.

MANHERZ Károly (szerk., 1981): *Állami Balett Intézet*. ÁBI, Budapest.

PALOVECZ János (szerk., 1990): *Állami Balett Intézet 1950–1990. Magyar Táncművészeti Főiskola*, Budapest.

VÁLYI Rózsai (1969): *A táncművészet története*. Zeneműkiadó, Budapest.